

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Roll Dergisi son zamanlarda yayımlanan ‘yeraltı edebiyatı’ ya da ‘seçenek (alternatif) kültür’ dergilerinin en önemlilerinden

birisi. Daha çok rock kültürüne ağırlık veren, bu kültürü müzikle sınırlı tutmayı yaşamla bütünleştirmeyi öngören bir tavır, tutum ve yaklaşım içinde olduğu görülüyor. Pop kültürün her şeyi kuşattığı ortamda böylesi bir seçenek sunumu önemli bir olgudur. Ne yazık ki bu kültür yalnızca dar bir gençlik kesimiyle sınırlıdır ve o noktada dahi değineceğim kimi sorunları barındırıyor.

Roll Dergisi, bir ‘yer altı kültürü’ oluşturmakta kuşkusuz tek değil. Daha önce yayımlanan ve şimdi kapanmış olduğuna çok üzüldüğüm Express de benzeri bir işlevi daha siyasal bir çizgi tutturarak, daha toplumsal bir tavır alarak gerçekleştirmeye çalışıyordu.

Bu konu üstünde düşünürken, Yapı Kredi Yayınları’nın çıkardığı Kitap - lık Dergisi’nde bir yazıyla karşılaştım.

Hilmi Tezgör “Kadife Olmayan Yeraltı Dergileri” başlıklı yazısında, “gençliğin kendini ifade edebilmesi, deşarj olabilmesi için medyanın sağladığı olanakları yetersiz ya da sınırlı görmesi nedeniyle” yayımladığı, yerleşik yayın - dağıtım ağına girmeyen, fotokopiyle çoğaltılan, kolaj tekniğiyle geliştirilen bu seçenek kültürü dergilerinin sözünü ediyor. Genellikle ‘fanzin’ adı verilen bu tür dergileri çıkarırken (kendisi de böyle bir dergi yayımlıyor) yaslandıkları güdüyü de şöyle açıklıyor: “Underground (yeraltı - hbk) hareketten etkilenen ve söyleyecek sözü olan birçok kişi eline yazıları, makası ve yapıştırıcıyı alıp soluğu fotokopicilerde almaya başladı...”

Bu ‘öğretici’ yazıda, Tezgör, dergilerin çok geniş bir alanda yayıldıklarını, felsefeden çizgi romana, politikadan müziğe ulaşan bir yelpazeyi taradıklarını vurguluyor ve en önemli ortak paydaları olarak da ‘ironi’yi (alay) gösteriyor. Kendi çıkardıkları ‘Antoloji’ isimli dergiyi de “bir tür beyin mastürbasyonu” olarak nitelendiriyor. Ne var ki Tezgör, “tirajları 1. lig futbolcu sayısı kadar olmayan bu dergiler”de 90’lı yılların renkliliğinin kalmadığını söylüyor ve çok önemli, çok üzücü şu saptamada bulunuyor: “Her şey olabilir demek, bir yerde teslim olmak anlamına geliyor. Biz... biz belki de bunu yaptık.”

Andığım yazıya eklenen listede bazılarıyla karşılaştığım, bazılarının adını duyduğum, bazılarını hiç duyup görmediğim 28 dergi yer alıyor ve ne yazık ki Tezgör, bir teslimden söz açıyor. Bunu anlamak geçenlerde yaşadığım bir ‘durum’la bütünleşince güç değil.

Son zamanlarda başıma sarılmış tüm dertlerin (!) ‘müsebbibi’ ‘aslan’ ve kral arkadaşım ‘Erdağ’la birlikte, İstanbul’da bir gece yarısından sonra daldığımız, onun değişikle ‘down ond out’ (yerin dibinde, her şeyin dışında) bir barda çok güzel müzikler çalıyordu. Sahnedeki gençlerin bağır çağır okudukları Jimi Hedrix parçaları, Erdağ’ı tez zamanda, isyanlarla dolu gençlik yıllarına taşımaya yetmişti. (Eşi Profesör Ayşe Kadioğlu da siyaset bilimi derslerini Lou Reed parçalarını tartışarak verir.)

Bir süre böyle gittikten sonra ansızın müzik kesildi, şarkıcı yakışıklı genç sahneye çok güzel bir genç kıızı çağırırdı. Cebinden bir kutu çıkardı, açtı, içindeki yüzükleri aldı ve etrafa ‘sözlendiğini’ duyurdu. Üstelik, o sırada ‘o’ barda gençlerin aileleri de vardı. “Rockçu, ailelerin huzurunda ‘tekrar tekrar’ söz verdiğini” vurguladı... İkimiz de donmuştuk! ROLLER değişmişti.

Eğer, sistem dışı olmayı esas almış bir hareket, onun simge isimleri ve onu üretenler zamanla bu derecede bir ‘yapılaşmış hareket’le örtüşüyorsa, ortada bir sorun var demektir. Rock müzik ve onun bağrında taşıdığı, ironi, isyan, yıkıcılık ‘kurum’ kavramıyla iç içe geçiyorsa, yapılan ‘üretim’ gerçek ve öz olmaktan çıkar, bir araç haline gelir. Uzun saçlar, metallar, çizmeler, kotlar, gündelik ‘süs’ün bir parçası, sıradanlık imajının bir tamamlayıcısı olur. Aslında pop kültürün mantığı da burada yatar: Her şey kullanılmak içindir. İkincil önemdedir ve herkes beş dakikalığına şöhret olacaktır. Dolayısıyla popa seçenek oluşturabilecek rock, popun boyunduruğuna girer; insanlar da teslim olurlar. Oysa, rock’un, altkültür gruplarının, seçenek kültürlerin varlığı tekörnekleşen bir dünyada tek seçenektir.

Türkiye’nin isyana, başkaldırıya, uyumsuzluğa, direnişe büyük gereksinimi var. Bu bir rol sorunudur. İş, ‘ROLL’u çıkarmak kadar ‘rol’ü de çıkarmamaktır. Rolsüz ROLL kuru bir ‘I’ harfinden başka bir şey değildir.